

KOMENTARJI, GLOSE, EPIGRAMI

VIETNAMSKA TRAGEDIJA. — Še en državni udar, še en protiudar. Tak je položaj v Južnem Vietnamu. Klasična scena, v kateri se položaj spreminja kot na fronti!

Za kaj gre? Za tistih 30 ali 32 milijonov Vietnamcev, ki žive med Anamsko kordiljero in Južnim Kitajskim morjem? Za prestiž, kdo bo govoril v imenu 25 milijonov kmetov in ribičev — Hanoi ali Saigon?

Ne, to je v bistvu spor med bogato Ameriko in hitro se razvijajočo Kitajsko. Epicenter tega spora je zdaj v Južnem Vietnamu, skromni deželi pred vrati 700-milijonske Kitajske. Sovjetska zveza je v tem sporu — kljub njenim pozicijam v Aziji — samo opazovalec. To je vsaj pokazal obisk ministrskega predsednika Kosigina v Hanoju.

Gre za drugo veliko konfrontacijo Amerika—Kitajska. Prva je bila na Koreji — pred petnajstimi leti. Končala se je v »mat poziciji«. Kitajci sami govore o zmagi; morda bo zgodovina pokazala, da ne pretiravajo.

Vietnamsko vprašanje ima dva aspekta: notranjega in zunanjega. V samem Južnem Vietnamu se vodi tiha, nenapovedana vojna med civilno in vojaško oblastjo. Ta vojna je ogorčena, kar naprej se pojavljajo nova imena. V zadnjih mesecih so posegli v politično igro tudi budistični elementi. Budizem je državna vera v bližnji Burmi, ima privilegiran status na Cejlonu, v Južnem Vietnamu, je velika armada, toda brez generalov. Ta armada se bori z budističnimi mučeniki: smrt na grmadi je dogodek, ki odjekne po vsej deželi.

Bije se vojna tudi za kmeta, kajti 85 % vsega prebivalstva živi na vasi, od poljedelstva. To je klasična dežela riža, delta Mekonga je eno najplodnejših in najbolj gosto naseljenih področij v jugovzhodni Aziji. Velika riževa polja, zalita z vodo, sredi njih kmet z bivolom, oba do kolen v blatu — to je značilna slika monsumske Azije.

Kmet je bil hrbtnica kitajske revolucije, bil je njena velika rezerva, še več, jamstvo njenega uspeha. V Južnem Vietnamu? Mladi borci s kmetov posebljajo vojaške heroje, so nekaj, kar vzbuja imaginacijo. Mlad kmečki fant s puško — taki so bili stari junaki vietnamskih pravljic.

Drugi aspekt je vojaški. V operacijah na strani južnovietnamske armade sodelujejo — direktno ali indirektno — kakih 24.000 ameriških »svetovalcev«. Vietnamski borci se rekrutirajo na ozemlju Severnega Vietnama, ta pa meji neposredno na Kitajsko.

Vietnam je najbolj kompleksno, najbolj eksplozivno vprašanje zadnjih let. Peking kaže s prstom na Ameriko — agresorji! V Washingtonu kažejo na Kitajsko in Severni Vietnam — indirektna agresija!

V Južnem Vietnamu je vojna — zatrjujejo Američani. V Južnem Vietnamu je kaos, je državljanska vojna, ljudstvo protestira in se upira vladajočemu razredu, poudarjajo v Severnem Vietnamu.

Američani pravijo, da je vojna. Prav. Se lahko vojna reši z vojno? Ameriški generali so prepričani o tem, zato stopnjujejo vojaške operacije.

Pa Francozi, ki so bili v Vietnamu pred Američani in poznajo nekoliko bolj psiho Azije? Francoski stiki z Azijo imajo že svojo zgodovino. Predniki

sedanje generacije so bili v Laosu profesorji, proučevali so stare običaje, mešali so se z domačini. V Kambodži so bili arheologi, odkrili so največji spomenik kmerske kulture — Angkor-Wat. Kaj so piramide proti njemu! Restavrirali so budistična svetišča v Anamu, Sajgon se je razvil v veliko kozmopolitsko mesto, v Pariz Daljnega vzhoda.

Od vseh zahodnih narodov so prav Francozi najbolj razumeli Azijo. Zato zagovarjajo v vietnamskem vprašanju tudi azijsko rešitev. Ne vojne med Severnim in Južnim Vietnamom, marveč pogajanja — tu je rešitev. Francija meni, da gre predvsem za državljansko vojno in šele nato za »agresijo« Severnega Vietnama.

Američani so prepričani, da je vojna edina rešitev in da bi pogajanja, vsaj v sedanjem trenutku, pomenila slabost. Kajti Vietnam je ključ do vse jugovzhodne Azije. Če izgube ta ključ, izgube vse, plaz se bo širil naprej. Kako bodo reagirali njihovi zavezniki?

Z eno besedo: Vietnam je postal iz subjekta spet objekt zgodovine. Njegova usoda je tragična. Res je, Koreja je razbita na dve državi, Kašmir je jabolko spora med Indijo in Pakistanom, na Cipru se nadaljuje tiha vojna med Grki in Turki. Palestina — kakšna tragedija za Arabce! Prebivalci Indonezije in Malezije pripadajo isti rasi, govorijo sorodna jezika — vendar, zdaj govore strasti, sovraštvo...

Komaj se je Vietnam osvobodil francoskega kolonialnega sistema, že je postal jabolko spora med dvema velikanoma. Pomlad je bila kratka, zdaj merita tu svoje moči Amerika in Kitajska. Taka je tudi usoda Laosa, kjer je vladala še pred nekaj leti neskalsena idila.

Tudi na Koreji je prišlo do konflikta, do konfrontacije. V tej vojni so se lahko Američani prepričali, da je Kitajska na svojih (azijskih) tleh nepremagljiva. Spoznali so, da se v Aziji ne smejo zaplesti v nobene operacije, ki zahtevajo veliko angažiranje vojaštva.

Vojna se lahko konča letos ali v desetih letih — to je odvisno od Washingtona in Pekinga. Vietnam je le figura na veliki šahovski deski, ta deska pokriva ves zahodni del Pacifika. Ta igra se nadaljuje zdaj z brutalnimi, zdaj z rafiniranimi metodami. Peking meni, da je čas na njegovi strani in da ne more izgubiti igre, če bo vztrajen. Prepričan je, da bo zmagal vzhodni veter.

Za bogato Ameriko — tistih nekaj letal! Za 700-milijonsko Kitajsko s svojim velikim človeškim potencialom — nič! Toda Vietnam! Tragedija, kakršne pozna le azijska zgodovina.

M. O.

NORME SOCIALISTIČNE MORALE. — »Kupec ni dolžan gospodarski organizaciji plačati višje cene od cene, za katero se je bil pogodil, ne glede na to, če je ta cena nižja od navadne. Če pa je kupec ob znanju obeh pogodbenih strank zavestno favoriziran, ker kupuje blago po nižji ceni od navadne, tržne, potem takšna pogodba nasprotuje normam socialistične morale, in je nična.« Tako je vrhovno sodišče Jugoslavije — menda prvič — odločilo v nekem sporu, ki — kot bomo videli — ni kaj posebnega. Pravniki bomo utemeljitev tega